

Reacció contra el català a la Franja

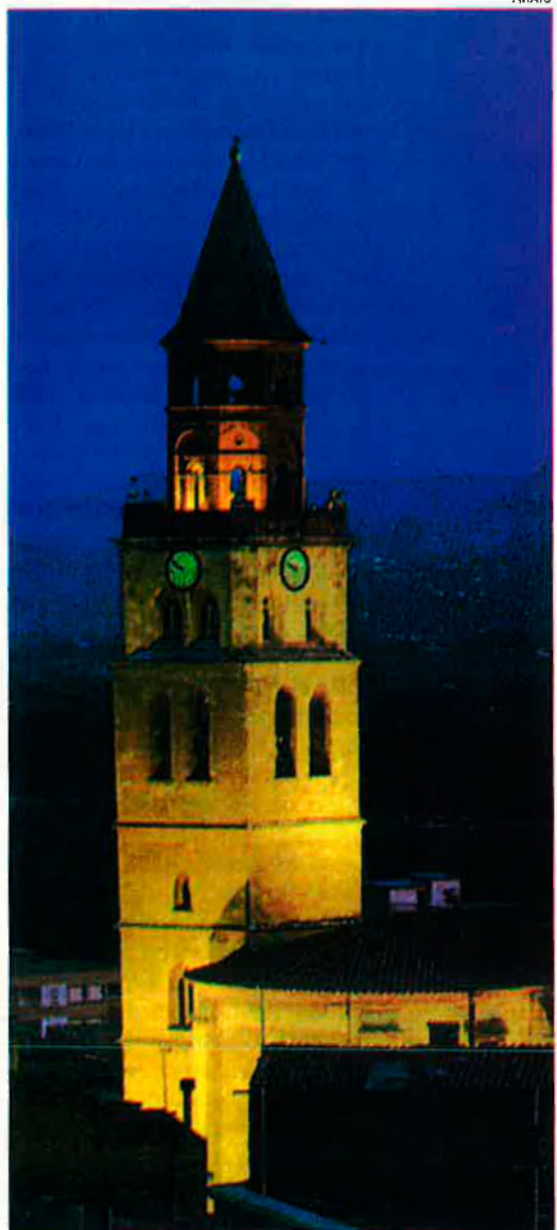
Els darrers moviments contra la unitat de la llengua en la Franja de Ponent són una reacció dels sectors més anticatalanistes del Partit Popular aragonès contra una evident voluntat política: la majoria de les Corts aragoneses estan a favor de la cooficialitat.

"Aragó és una Comunitat multilingüe en la qual, al costat del castellà, llengua majoritària, conviuen altres llengües, que són el català i l'aragonès, amb les seves diferents modalitats". Així comencen les conclusions del dictamen de la comissió especial sobre la política lingüística a Aragó, que han estat consensuades pel gruix de les forces polítiques aragoneses (PSOE, Partit Aragonès Regionalista-PAR i Izquierda Unida-IU), que sumen 40 dels 67 diputats de les Corts d'Aragó. Aquest dictamen, que podria ser aprovat per les Corts en els mesos vinents, preveu fer una crida al Govern d'Aragó per a regular per llei la cooficialitat del català i l'aragonès i engegar una sèrie de mesures per a la promoció i normalització de les dues llengües. Per la seva banda, els 27 diputats del Partit Popular, que governa amb el suport puntual del PAR, han fet un vot particular al dictamen que inclou afirmacions tan estranyes com ara que el "català d'Aragó (...) corre el perill de veure's progressivament catalanitzat i, en certa mesura, castellanitzat".

El treball de la Comissió. L'aprovació del text que defensen la majoria de forces polítiques implica, a més de la cooficialitat, l'ensenyament i promoció de les dues llengües, un pla de senyalització i la creació d'òrgans encarregats de la normalització lingüística. Aquesta possibilitat és el que ha començat a neguitejar els sectors més conservadors i anticatalanistes

del PP, que han reaccionat amb la presentació de mocions en contra de la possible cooficialitat del català. Només quatre petits pobles del Matarranya –tots de menys de mil habitants– han aprovat la moció. El passat 6 d'octubre, però, els grups municipals del PP i del PAR de Fraga, votaven a favor de presentar una moció semblant. Un ple municipal l'ha de debatre pròximament. La moció de Fraga té més importància perquè aquesta és la població més gran de la Franja de Ponent i perquè uneix el PP amb el PAR, grup que en les Corts d'Aragó és favorable a la cooficialitat. L'última "perla" entre aquestes reaccions ha estat el comunicat signat per Francisco Campo, secretari general del bisbat de Barbastro-Montsó, en resposta a un barceloní preocupat per la llengua. Diu Campo: "*Le comunico que en esta Diócesis no se habla catalán. Existen varias comarcas que simultáneas sus respectivos dialectos (patués, chistabino, belsetán, fragatino, etc., que conviene recordar que no son catalán) con el castellano...*".

Tot i que al mes de novembre s'haurà de discutir el vot particular del PP al dictamen, s'espera que el text no es modifiqui substancialment i que en els mesos vinents sigui aprovat per les Corts aragoneses. Això seria un element que hauria d'empènyer el govern popular autòndmic a aprovar les lleis que el text demana, "si és que actua de manera democràtica", com matisa el representant del PSOE en la comissió de política lingüística, Jo-

Fraga és la ciutat més poblada de la Franja. El PP i el PAR hi han presentat una moció contra la cooficialitat.

sep Maria Becana. La cooficialitat tancaria un dèficit històric que l'Estatut d'autonomia d'Aragó presenta des de la seva creació i que no va ser totalment corregit en la reforma que es va fer el passat mes de desembre.

Un estatut ambigu. Efectivament, l'Estatut d'Aragó, aprovat el 1982, no feia ús de la possibilitat que la Constitució Espanyola ofereix de desenvolupar una normativa sobre les llengües oficials, i la reforma que va ser aprovada el 1996 deixa aquesta possibilitat oberta, però sense definir-se en quines són les llengües: "*Las lenguas y modalidades lingüísticas de Aragón gozarán de protección. Se garantizará su enseñanza y el derecho de los hablantes en la forma que establezca una ley de Cortes de Aragón para las zonas de utilización predominante de aquellas*". Precisament, la Comissió de Política Lingüística es crea, de manera paral·lela a la tramitació de la reforma de l'Estatut, per orientar les Corts sobre la llei que cita la Reforma de l'Estatut. Entre el 1982 i l'actualitat, la pressió d'organitzacions culturals i socials de les comarques de la Franja, com també la que exerciren molts batlles dels pobles catalanoparlants amb la Declaració de Mequinensa de 1984 —un document a favor de la normalització de la llengua—, va possibilitar que el català arribés a les escoles el mateix 1984, ni que fóra amb caràcter voluntari. En l'actualitat, a la Franja, hi ha 32 professors de català que imparteixen dos o tres classes setmanals —encara voluntàries— en horaris moltes vegades extrascolars (de 17 a 18 hores de la tarda, en alguns casos) i després que l'ajuntament hagi sol·licitat aquest servei.

En aquest temps transcorregut des del 1984, alhora que anaven apareixent organitzacions culturals en favor de la llengua —com l'Institut d'Estudis del Baix Cinca, l'Associació Cultural del Matarranya i els consells locals de la Franja— sorgien també entitats secessionistes en defensa de llengües diverses. Així, han aparegut Amics de Fraga, que lidera Ángel Hernández, o

ROSANNA PUCHADES

l'associació del "Baisch Aragonés" de Luis Gascón. Aquestes associacions, després de defensar que la parla de la zona és el "xapurreu", li van dir fragatí, torrentí i un llarg etcètera per arribar, en l'actualitat, al que anomenen "orienaragonés". D'altres, com Roberto Bayod, antic membre de l'ultradretana Fuerza Nueva, defensa que el que es parla al Matarranya és "baich aragonés". Sota els arguments científics d'aquests grupuscles, sempre hi ha un sentiment anticatalà, una suposada por de "l'imperialisme català" i de la normalització que, diuen, anorrearà les varietats dialectals de les comarques. Al capdavant, com explica Francesc Tejero, tinent d'alcalde de Fraga pel PSOE, són una forma de "blaveris-

me", que "vol promoure el parlar nostre com una cosa graciosa però que no és vàlida per utilitzar en els mitjans de comunicació i en actes públics, en els quals parlen sempre en castellà".

Joaquim Sellaras, de la Casa de Fraga a Barcelona, diu que el problema d'identitat de la llengua ha vingut donat per la indefinició que durant molts anys ha caracteritzat les administracions públiques. Segons Sellaras, s'han promogut jocs de paraules "i s'ha convençut la gent que hi ha un dilema entre el fragatí i el català, quan el problema que pateix la Franja és una constant castellanització de la llengua".

El missatge de Mesías. Un dels ex-fundadors de l'associació d'Amics de Fraga, l'actual regidor del PAR a Fraga Paco Tejera, és qui ha acordat amb el PP fragatí la moció en contra de la cooficialitat del català. És per la connexió de Tejera amb Amics de Fraga com s'entén que el PAR —que a Aragó és favorable a la cooficialitat— hagi votat aquí en sentit contrari. En qualsevol cas, però, el promotor de la moció de Fraga i de quatre ajuntaments de la comarca del Matarranya contra la cooficialitat és el portaveu del PP a les Corts aragoneses, Mesías Jimeno, conegut pel seu anticatalanisme militant. Segons fonts properes, és el mateix Mesías Jimeno qui ha impedit el consens en la comissió de política lingüística de les Corts d'Aragó. Aquestes fonts asseguren que la representant del PP en la Comissió, Marta Calvo, era favorable a signar el document acceptat per la resta de grups, però Jimeno la va pressionar per redactar un vot particular al marge del consens.

Curiosament, la moció presentada pel PP en Fraga no ha merescut cap comentari del delegat del govern a Saragossa ni del Ministeri d'Administracions Públiques, que sí que van criticar la que l'Ajuntament de Mequinensa va aprovar a favor de la cooficialitat. L'alcalde de Mequinensa, Jaume Borbó, d'IU, explica que la moció, aprovada a l'abril, "només pretenia que la comissió de política lingüística treballés ràpidament i el govern fes

la llei per donar resposta a les necessitats dels parlants de la nostra comunitat". A Mequinensa, la moció va ser aprovada per unanimitat, per tots els regidors del consistori —cinc d'IU, cinc del PSOE i un del PAR—. El delegat de govern a Aragó va demanar a l'ajuntament que retirés la moció perquè no és competència dels ajuntaments declarar una llengua cooficial. La qüestió fins i tot va arribar al Senat, on el ministre d'Administracions Públiques Mariano Rajoy va justificar el requeriment de la delegació de govern en resposta a una pregunta del grup de Convergència i Unió. La reacció del govern central va sorprendre els mequinensans, que no eren els primers a presentar la moció. L'any passat ja ho feren els municipis de Camporells, el Campell i el Torricó (la Llitera) i la mancomunitat de municipis d'aquesta comarca.

Tot i l'oposició que el PP presenta a l'aprovació de la cooficialitat, sembla molt probable que les Corts aragoneses aprovin el text de la Comissió Lingüística sense gaires canvis. El suport d'una majoria absoluta al document donaria als grups arguments per pressionar el govern popular autonòmic a fi que s'aprovin lleis que atenguin les seves demandes. El text demana un reconeixement que català i aragonès són llengües pròpies d'Aragó, i un seguit de normes que, abans de finalitzar 1997, garanteixin el dret de tots els aragonesos "a conèixer bé i utilitzar amb dignitat la seva llengua materna, tant en la forma oral com escrita" i "en les seves relacions amb l'administració". Igualment, exigeix "el dret (...) a l'ensenyament de i en la llengua pròpia i a disposar d'espais en els mitjans de comunicació". El document demana també un pla de senyalitzacions bilingüe en les zones catalanoparlants i un suport a publicacions, manifestacions i associacions en favor de la llengua.

Recentment, en una visita a Lleida, el president d'Aragó, Santiago Lanza, es va mostrar contrari a una llei sobre la llengua. Però segons el socialista Josep Maria Becana, no fer cas del document de la Comissió "no seria democràtic".

El president de la secció filològica de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC), Joan Àngel Argenté, creu també que les propostes de la Comissió són molt positives però "la posició del PP no està tan clara". Al mateix temps, Argenté assenyala que, tot i ser una mateixa llengua, la comunitat lingüística catalana no està cohesionada sinó dividida en diferents estats i comunitats autònomes, per la qual cosa "seria desitjable que les diverses administracions superposades no impedeixin una normativa única".

Problemes en l'ensenyament.

Josep Maria Becana afirma que si no existeix aquesta llei, "l'any vinent podria haver-hi problemes amb el professorat que ara per ara dona classes de català". Els problemes vindrien donats perquè Aragó

Si no s'aprova la cooficialitat abans del traspàs de les competències d'educació, podria perillar l'ensenyament del català.

rep el 1998 les competències sobre Ensenyament però els professors que actualment donen classes de català a la Franja no disposen d'una plaça fixa, sinó que pertanyen al Ministeri d'Educació i Ciència, en uns casos, i al Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya, en altres. Si, en produir-se les transferències, el govern d'Aragó no té en compte que aquests professors estan en comissió de serveis, hi podria haver un desfament pressupostari o es podria donar el cas que haguessin de tornar al lloc on tenen adjudicada la plaça, que no és una plaça de català. Una de les professores afectades, Carme Sellarès, afirma que seria molt negatiu que s'aturessin les classes perquè "tant els pares com

ARXIU

els alumnes hi estan molt interessats i hi hauria moltes queixes". Segons Sellarès, la cooficialitat és necessària perquè actualment el català, en molts centres, no té ni el tractament de llengua estrangera i només s'estudia dues o tres hores la setmana. Tot i les dificultats, en els tretze anys que el català s'ensenya a la Franja, més de trenta professors han donat classes a 3.200 alumnes en 37 municipis diferents. Si no s'aprova la cooficialitat del català a Aragó continuaria una situació precària que el president de l'Institut d'Estudis del Baix Cinca, Josep Galan, considera "ignominiosa", ja que "és un dret humà que no tenim a Aragó, i que sí que existeix en totes les altres comunitats autònomes amb llengua pròpia". Segons Galan, el que ara està passant és "el resultat de tots els anys en què la Universitat de Saragossa ha callat, de la pressió del franquisme per intentar matar la nostra llengua i de tots els governs que no han fet res per solucionar el problema". Galan afirma que si en una enquesta realitzada recentment en la Franja va eixir que només un 25% dels enquestats deien català al que parlen és per la confusió que unes i altres institucions han estès". Per a contestar l'ambigüitat amb la qual encara juga el PP i alguna administració, l'Institut del Baix Cinca ha adreçat a més de 600 persones un comunicat signat per 200 intel·lectuals en defensa de la unitat de la llengua i de la cooficialitat del català.

Mesías Jimeno, portaveu del PP a les Corts d'Aragó, conegut per fer llargs discursos contra el "perill català". Alguns fonts fan Jimeno responsable que el dictamen de la comissió de Política Lingüística no tingui el consens del PP.

Àlex Milian